

DOI: <https://doi.org/10.61491/yk.15.2023.8070>

**ქართული სინამდვილე და გენდერული საკითხი
იმერეთის მაგალითზე
(დავით კლდიაშვილის „ირინეს ბედნიერების“ მიხედვით)**

**Georgian reality and gender issue
on the example of Imereti
(According to „Irine’s happiness“ by Davit Kldiashvili)**

სოფიკო ჭუმბურიძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
საქართველო, ქუთაისი

Sophiko Chumburidze

Akaki Tsereteli State University
Georgia, Kutaisi

აბსტრაქტი

დავით კლდიაშვილს ქართულ მწერლობაში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს. მის შემოქმედებაში მკაფიოდ აისახა XIX საუკუნის ბოლო ათწლეულისა და XX საუკუნის დასაწყისის ქართულ სინამდვილეში არსებული პრობლემები.

მართალია, აქ ერთი კონკრეტული კუთხის (იმერეთის) ამბებია ასახული, მაგრამ დიდი მწერლობა ხომ განზოგადების იშვიათ უნარსაც გულისხმობს. იმერელი მამაკაცის თვალთ დანახული გენდერული საკითხიც ასევე ბუნებრივად უნდა განვაზოგადოთ, თანაც არა მხოლოდ ქართული, ზოგადსაკაცობრიო მასშტაბითაც.

წლების განმავლობაში მკვლევრები დავით კლდიაშვილის შემოქმედებას ძირითადად სოციალურ და მხატვრულ-ესთეტიკურ ჭრილში განიხილავდნენ. ბოლო დროის მხატვრულ ლიტერატურაში გენდერული კვლევების წინ წამოწევამ გვიჩვენა, რომ ის ამ მხრივაც გამორჩეული ავტორია. გენდერული პრობლემის კვლევის თვალსაზრისით განსაკუთრებით საინტერესო აღმოჩნდა პიესა „ირინეს ბედნიერება“. აქ აშკარად იკვეთება მამაკაცთა შეხედულება ისეთი საკითხების მიმართ, რასაც დღეს გენდერულ პრობლემატიკას მივაკუთვნებთ. აღნიშნული პიესა კარგად გვიჩვენებს, თუ როგორ თრგუნავს ქალს გენდერული და სოციალური სტერეოტიპები.

დავით კლდიაშვილმა ამ პიესის საფუძველზე დაანახა მშობლებს, რომ ქალიშვილებს თავად ვერ გადაუწყვეტენ, რა არის „ბედნიერება“, რომ აუცილებელია აღიარონ მათი პიროვნული თავისუფლება და პატივი სცენ მათს გრძნობებს.

დღეს, როცა გენდერული საკითხი ესოდენ აქტუალურია, „ირინეს ბედნიერება“ კარგად წარმოაჩენს, თუ როგორ უარყოფითად აისახება კულტურული, გენდერული თუ სოციალური სტერეოტიპები ზოგადად ქალის ბედზე.

ირინეს ბედის ჩვენებით მწერალი გამოკვეთს იმ ემპირიულ სინამდვილეს, რაც გაბატონებული იყო ქვეყანაში. მწერალმა წარმოაჩინა პრობლემა, რომელიც დღესაც აქტუალურია. განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ დღეს იმავე პრობლემის უცვლელი არსი ახალი ტერმინით, უფრო ზუსტად, ამ სინტაგმით გამოიხატება: „გენდერული საკითხი“.

საგულისხმო და მრავლისმთქმელია ის ფაქტი, რომ „ირინეს ბედნიერება“ დღეს ქართული თეატრის განსაკუთრებული ინტერესის სფეროში მოექცა. მას არაერთ სცენაზე დგამენ, უმეტესად ახალგაზრდა რეჟისორები. ეს მიგვანიშნებს იმაზე, რომ გენდერული საკითხი აქტუალურობას არ კარგავს. რეჟისორებიც ძირითადად ამ პრობლემას გამოკვეთენ და ყურადღებას ჩვენთვის საინტერესო ასპექტებზე ამახვილებენ.

აღნიშნული ფაქტი დავით კლდიაშვილის ნაწარმოებთა მსოფლიო ლიტერატურის კონტექსტში განხილვის კიდევ უფრო სერიოზულ საფუძველს ავლენს.

საკვანძო სიტყვები: დავით კლდიაშვილის შემოქმედება, გენდერული საკითხი, პიესა „ირინეს ბედნიერება“.

ABSTRACT

Davit Kldiashvili, a prominent figure in Georgian literature, addresses significant social and gender issues in his works, particularly highlighted in his play „Irine’s Happiness“. This play delves into the complexities of gender roles and societal expectations prevalent in Imereti, Georgia, during the late 19th and early 20th centuries.

Kldiashvili’s ability to generalize local issues to broader societal contexts is noteworthy. Through „Irine’s Happiness“, he portrays the struggles faced by women due to cultural and social stereotypes. The play critiques the paternalistic attitudes of parents who decide their daughters’ futures without considering their personal freedom or desires. This theme resonates powerfully today, amidst ongoing discussions on gender equality and women’s autonomy.

In the context of contemporary gender studies, Kldiashvili’s work gains recognition for its insightful portrayal of how gender norms restrict and oppress

women. „Irine’s Happiness“ serves as a poignant reminder of the enduring relevance of these issues across different cultures and historical periods.

Moreover, the play’s enduring popularity in Georgian theater underscores its continued relevance. Directors and audiences alike are drawn to its exploration of gender dynamics and the societal pressures that shape women’s lives. This ongoing interest reflects a broader recognition of Kldiashvili’s contribution to world literature, as his works transcend local specificity to address universal themes.

Thus, Davit Kldiashvili emerges not only as a significant literary figure in Georgian history but also as a prescient commentator on gender issues whose insights continue to resonate in contemporary discourse. His portrayal of Irine’s fate remains a compelling testament to the struggles against gender stereotypes and the quest for individual autonomy and happiness.

Keywords: Creativity of Davit Kldiashvili, gender issues, play „Irine’s Happiness“.

დავით კლდიაშვილს ქართულ ლიტერატურაში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს. მისი შემოქმედების მიმართ ინტერესიც არასოდეს ნელდება. მხატვრული ოსტატობის თვალსაზრისით ის საფუძვლიანადაა შესწავლილი და სათანადოდ შეფასებულიც. ჩვენი სტატიის ძირითად სიახლედ კი დავით კლდიაშვილის პიესის, „ირინეს ბედნიერების“, გენდერული კუთხით განხილვა გვესახება. მართალია, პიესის გმირები იმერეთში ცხოვრობენ, მაგრამ პრობლემები, რომელთაც ავტორი წამოჭრის, ზოგადსაკაცობრიოა. უთუოდ ამით უნდა აიხსნას ის, რომ ქართული თეატრი განახლებული ინტერესით მიუბრუნდა ამ დრამატურგიულ შედეგს. ნიშანდობლივია, რომ მას ძირითადად ახალგაზრდა რეჟისორები დგამენ.

დღეს, როცა გენდერული საკითხი ესოდენ აქტუალურია, ეს პიესა კარგად წარმოაჩენს, თუ რა უარყოფითად აისახება კულტურული, გენდერული თუ სოციალური სტერეოტიპები ზოგადად ქალის ბედზე.

სოციალურად მაღალ საფეხურზე მდგარი კაცისგან გლეხის გოგოს გაუბედურების მაგალითი რომ იშვიათი არ იყო იმ საზოგადოებისთვის, ამას არაერთი იმდროინდელი ავტორის შემოქმედება გვიდასტურებს. ირინეს თავგადასავალიც ამის უპირობო გამოხატულებაა.

შეძლებულ აზნაურს, აბესალომს, ერთი ნახვით მოეწონა ირინე და მისი დაპატრონება მოინდომა (კლდიაშვილი 1952: 10). წოდებრივი მდგომარეობით თავგასული ყმაწვილი არაფრად აგდებს ირინეს საქმროს: „ვიღაცა ჩანჩურა როდამაშვილის გულისათვის ყოველივე სიამოვნება უნდა მოვიკვლო... აბა კაცი ის ყოფილა – ჩვენ არაფერი!“ (კლდიაშვილი 1952: 10).

აბესალომის ანტიპოდად შეიძლება ჩავთვალოთ როდამაშვილი,

რომელიც აღშფოთებული წამოიძახებს: „რა არის, ამ ყმაწვილ ქალს რომ ჩასცივებია, მოსვენებას არ აძლევს, წამოავლებს ხელს და აჯირგალებს, თითქოს სათამაშო იყოს მისი“ (კლდიაშვილი 1952: 12). მწერალი ამ პასაჟით გლუბ მამაკაცში უფრო მეტად უსვამს ხაზს ჯენტლმენობას, ქალისა და საზოგადოებისადმი პატივისცემას.

პიესის ყველაზე ტრაგიკული გმირი ირინეა, რომელიც უმანკოების სიმბოლოდაც შეიძლება ჩავთვალოთ. ის აშკარად ამყვანებს აბესალომისგან შორს ყოფნის სურვილს, მაგრამ მამაკაცი ყველა მხრიდან ავიწროებს, აბესალომი მატყუარა, მოძალადე, ლოთი და უზნეოა, შესაბამისად, ის არ ერიდება ათასნაირ ტყუილს, რომ გამოუცდელი ქალი ყალბი სიყვარულითა და ფიცით გააბრიყვოს. შეიძლება ითქვას, რომ დავით კლდიაშვილმა აბესალოს სახით ზოგადად ქალის მიმართ იმდროინდელი საზოგადოების დამოკიდებულება გამოხატა.

პიესაში ირინეს ტრაგიზმს განსაზღვრავს სტერეოტიპი, რომლის თანახმადაც, მშობელს შვილის თანხმობის გარეშე შეეძლო მისი ბედის გადაწყვეტა, ვითომცდა მისივე „ბედნიერების“ სახელით. ეს სტერეოტიპი იმდროინდელ საზოგადოებაში ღრმად იყო გამჯდარი, რაც დავით კლდიაშვილის სხვა ნაწარმოებებშიც („უბედურება“, „დარისპანის გასაჭირი“) აისახა. ირინეს მამას, ფილიპეს, რომელიც გაკოტრებული აზნაურია, თავის გადარჩენის ერთ-ერთ გზად საკუთარი ქალიშვილის ხეირიანად გათხოვება ეჩვენება. ირინეს აღფრთოვანებული განუცხადებს, შენს ხელს ჩინებული ყმაწვილი აბესალო სალამთაძე მთხოვსო. მამა ფიქრობს, რომ მისი გოგონა მდიდარი ქმრის ხელში ბედნიერი იქნება, აბა, ტყუილა ჰყავს კარგი გოგო, რომ უბრალო ვინმეს მიათხოვოს?! მას სჯერა (ანდა, სურს დაიჯეროს) აბესალომის ნათქვამი, – თქვენი ქალიშვილი მიყვარს, ცოლად უნდა შევირთო და იმედია, არ დამიწუნებთო. ირინე ბევრს ეუარა მამას, – აბესალომს ცოლად ვერ გავყვებიო და მიზეზად სხვისი სიყვარული დაასახელა. ამის გამგონე მამა აღშფოთდა, რას ჰქვია სიყვარული, რომელი თავმოყვარე ქალიშვილი საუბრობს შენსავით ასე მოურიდებლად სიყვარულზე, ამდენი ლაპარაკის ნებას რომ გაძლევ, სულელი მე ვარ, შენი უჭკუობით ამ დიდ ბედნიერებას ვერ დაგაკარგვინებო.

მამა დარწმუნებულია, რომ მომავალში ქალიშვილი მადლობასაც კი ეტყვის. ფილიპეს ამ დამოკიდებულებით დავით კლდიაშვილმა გამოამზეურა საზოგადოება, რომელშიც ქალი იყო უფლებაყრდილი, უძლური, რომელსაც სიყვარულზე საუბარსაც კი სირცხვილად უთვლიდნენ. ავტორმა საზოგადოება დააფიქრა იმ უსამართლობაზე, როდესაც თუნდაც უსაყვარლესი მშობელი განუსაზღვრავს ქალს, ვის დაუკავშიროს ცხოვრება და ვისთან იქნება მისი ქალიშვილი „ბედნიერი“.

საზოგადოებაში არსებული გენდერული პრობლემების ძირითადი მიზეზი რომ სოციალურია, ეს პიესაში არაერთგზის გამოჩნდება. მიუხედავად იმისა, რომ ფილიპეს ვიქტორი აფრთხილებს, აბესალო თქვენი ქალიშვილის შესაფერისი არ არის, „აბესალოსთანა ხასიათის ყმაწვილები

საოჯახოდ არ გაუჩენია ღმერთს და როცა შემცდარან და შემთხვევით მოჰკიდებინა ოჯახს, იქ სიკვითე ჯერ არავის უნახავსო“ (კლდიაშვილი 1952: 30), მაგრამ გაკოტრებულ, სიდუხჭირეში მყოფ ფილიპეს არ უნდა, შეძლებულ ოჯახს ქალიშვილის მითხოვებაზე უარი უთხრას და მატერიალური კეთილდღეობა მოაკლოს ქალიშვილს. ვიქტორის სიტყვებს – „თქვენი ქალიშვილი როდამაშვილს მიათხოვეთ, მათ ერთმანეთი უყვართ, მართალია, მდიდარი ოჯახი არ აქვს, მაგრამ ირინე ბედნიერი იქნებაო – ფილიპე უპასუხებს, სალამთაძე რომ უარით გავისტუმრო, დამოყვრებაზე უარი ვუთხრა როდამაშვილის გულისთვის, ქვეყანა სიცილით მოკვდებო“ (კლდიაშვილი 1952: 30). წოდებრივმა და ფინანსურმა მდგომარეობამ გადააწყვეტინა ფილიპეს ირინეს „გაბედნიერება“.

ქორწინების შემდეგ მალევე გამართლდა ვიქტორის სიტყვები; აბესალომი ბევრი სხვა მამაკაცის მსგავსად, მოძალადე ქმარი აღმოჩნდა, ცოლზე გული აიყარა, ეჭვიანობს როდამაშვილის გამო. საშინელ დღეში იყო ირინე, რომელსაც სახელსა და პატიოსნებას თავად ქმარი უბღალავდა სრულიად უმიზეზოდ. ქმრის ასეთმა საქციელმა ზოგიერთს ეჭვიც კი აღუძრა, ვაითუ ქალი რამეში დამნაშავეაო.

დავით კლდიაშვილმა აბესალოს სახით ამხილა ყველა ეჭვიანი, ამპარტავანი, თითქოს თავმოყვარე, ცოლის მიმართ უგრძობი მამაკაცი, რომელთაც საერთოდ აღარ აინტერესებდათ მეუღლის გრძობები დაქორწინების შემდეგ. „გულში, გულში ჩახედეთ და მერე ილაპარაკეთ!.. ვძულდე, ვეძაგებოდე, ყოველგვარი სისაძაგლით აივსოს ჩემზე გული, ოღონდ სხვას, სხვას ნუ შეამჩნევინებს, სხვას ნუ ახვედრებს ამაში, თორემ მაგისი სიყვარული სრულიად არ მეჭირვება მე!... რა ჯანდაბად მინდა – ოღონდ ქვეყანაში ვაჟკაცობის სახელს ნუ მისვრის ტალახში და სასაცილოდ ნუ მიხდის!“ (კლდიაშვილი 1952: 48).

როგორც ვხედავთ, უსაფუძვლო ეჭვიანობით შეპყრობილი აბესალო ცოლს ყოველგვარი მეზიზის გარეშე ადანაშაულებს ღალატში. ის ვერ ეგუება ირინესა და როდამაშვილის წარსულ ისტორიას, ფიქრობს, რომ ქალის გულში ისევ როდამაშვილი იკავებს ადგილს. აბესალოს ასეთი დამოკიდებულება ირინეს მიმართ დიდი უსამართლობაა. მან თავიდანვე ყველაფერი კარგად იცოდა, მაგრამ საკუთარი სურვილების დასაკმაყოფილებლად გამოიყენა ქალი... ირინეს ერთ-ერთი თითქოსდა მხარდამჭერი პიესაში ვიქტორია, რომელიც აბესალოს ეუბნება, – ცრუ წარმოდგენებსა ხარ აყოლილი, ამით კი სიცოცხლეს იმწარებ თავადაც და უმწარებ ახლობლებსაცო.

დავით კლდიაშვილმა პიესის ფინალურ სცენაში ირინეს პერსონაჟს სიძლიერე შესძინა. ამით „სუსტ“ სქესს დაანახა, რომ უსამართლო დამცირება არ აიტანონ და ხმა აიმაღლონ. უდანაშაულო, უმანკო ირინე უპირისპირდება ქმარს, რომელმაც უსაფუძვლოდ მოსდო ქვეყანას მისი უნამუსობის ამბავი, თვითონ კი პატიოსანი კაცი გამოჩნდა. „შენი უწმინდურობა ჩემზე გადმოიტანე, შე გლახა, გლახა, მე მწამებ უპატიოსნობას!! თვითონ რა კაცი ბრძანდები?“ (კლდიაშვილი 1952: 57). ირინე ხმას იმაღლებს ქმრის მიმართ, რომელსაც იქით უწოდა გაფუჭებული და უპატიოსნო და ეს

ლოგიკურადაც ახსნა: „რადგან თვითონ არ გაქვს პატიოსნება, ამას სხვაშიც ვერ დაინახავ, ამიტომ ყველა შენსავით ბილწი გგონიაო“ (კლდიაშვილი 1952: 57). ირინეს სიტყვებში უკვე, აშკარად ჩანს ქმრის მიმართ ბუნებრივად გაჩენილი ზიზღი. რომელიც არა მარტო ქმარს, არამედ იმ გარემომცველ საზოგადოებასაც ეკუთვნოდა, ერთი ნაბიჯიც რომ არ გადადგა უდანაშულო ქალის დასაცავად.

ახესალომ ირინეს მიერ ნათქვამი მწარე სიმართლე ვერ აიტანა, იუკადრისა და ხანჯალი აიღო ხელში. პიესა კი ირინეს ამ სიტყვებით მთავრდება: „ნეტავი მართლა და მოვეკალი... მაინც ამით არ გათავდება?.. აი, ჩემი ბედნიერება, მამა!.. ხომ ხედავ?.. ხომ ბედნიერი ვარ! ხომ ბედნიერი ვარ, ჩემო მამა, ა?!“ (კლდიაშვილი 1952: 58).

დავით ლდიაშვილმა პიესის ასეთი დასასრულით გვიჩვენა, რომ მშობლები ქალიშვილებს თავად ვერ გადაუწყვეტენ, რა არის „ბედნიერება“, რადგან ხშირად მშობლების არჩეული და დასახული გზა „ბედნიერებისკენ“ ქალისთვის, პირიქით, უბედურებისკენ მიმავალი გზა აღმოჩნდება ხოლმე. აუცილებელია, მშობლებმა აღიარონ შვილების პიროვნული თავისუფლება და პატივი სცენ მათს გრძნობებს.

მკვლევარ ბეჟან ბარდაველიძის შეფასებით, „ქართულ მწერლობაში დავით კლდიაშვილმა დაამკვიდრა ე.წ. ასახვის ობიექტივისტური სტილი; მან მინიმუმამდე შეამცირა წინარე ისტორიები, პერსონაჟთა პირდაპირი პორტრეტული დახასიათებანი, უარყო ყოფისა და პეიზაჟის ვრცელი აღწერილობანი. მისი მხატვრული შემოქმედება აღბეჭდილია ტრაგიკულ-დრამატულის და კომიკურ-იუმორისტულის იმ ესთეტიკური იერსახით, რომელსაც ტრადიციის მიხედვით „გრემლნარევი სიცილს“ ან „სიცილნარევი ცრემლს“ უწოდებენ“ (ბარდაველიძე 1986: 245).

დავით კლდიაშვილმა „ირინეს ბედნიერებით“ (1897) საზოგადოება დააფიქრა არა მხოლოდ ქალის განცდებსა და სურვილებზე, არამედ იმ ტრაგედიაზეც, რომელიც ახლდა იძულებით გადაწყვეტილებებს.

დავით კლდიაშვილის პიესაში ნათლად იკვეთება საზოგადოებაში გამჯდარი ყავლგასული სტერეოტიპების დამღუპველობა. ირინეს ბედის ჩვენებით მწერალმა გამოკვეთა პრობლემა, რომელიც დღესაც აქტუალურია. განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ დღეს იმავე პრობლემის უცვლელი არსი ახალი ტერმინით, უფრო ზუსტად, ამ სინტაგმით გამოიხატება: „გენდერული საკითხი“.

გამოყენებული ლიტერატურა

ბარდაველიძე 1986: ბარდაველიძე ბ., დავით კლდიაშვილი. თბილისი, 1986.
კლდიაშვილი 1952: კლდიაშვილი დ., თხზულებანი, ტომი II. თბილისი, 1952.

კლდიაშვილი 1961: კლდიაშვილი დ., პიესები. თბილისი, 1961.